

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАТИВНОСТІ ОБЛІКОВИХ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ПОТОЧНОГО УПРАВЛІННЯ ГОСПОДАРСЬКИМИ ПРОЦЕСАМИ

Лазаренко Д. О., Українська О. О.

В статті розкрито основні проблеми, що виникають під час різних господарських процесів. Обґрунтовано, що існуючі системи фінансового обліку не завжди формують реальні показники фінансового стану підприємства. Вказано про необхідність вдосконалення методології бухгалтерського обліку для підвищення інформаційного забезпечення. Запропоновано використання механізму інформаційного хронографа. Представлений приклад хронографа, що характеризує певний бізнес-процес. Визначені управлінські можливості, які надають запропонованому методу додаткової привабливості. Охарактеризовано механізм поточного контролю за господарськими операціями, що забезпечується інформаційними повідомленнями. Визначені наступні етапи дослідження, що пов'язані з розробкою декількох варіантів представлення контрольної інформації для задоволення різних інформаційних потреб.

В статье раскрыты основные проблемы, возникающие при различных хозяйственных процессах. Обосновано, что существующие системы финансового учета не всегда формируют реальные показатели финансового состояния предприятия. Указано о необходимости совершенствования методологии бухгалтерского учета для повышения информационного обеспечения. Предложено использование механизма информационного хронографа. Представлен пример хронографа, характеризующего определенный бизнес-процесс. Определены управленческие возможности, которые предоставляют предложенному методу дополнительную привлекательность. Охарактеризован механизм текущего контроля за хозяйственными операциями, который обеспечивается информационными сообщениями. Определены следующие этапы исследования, связанные с разработкой нескольких вариантов представления контрольной информации для удовлетворения различных информационных потребностей.

The article deals with the main problems arising from the various business processes. It is proved that the existing accounting systems do not always form the real indicators of enterprise financial condition. It indicated the need for improved accounting methodology to improve information management. It is suggested to use the mechanism of information chronograph. The example of the chronograph, which characterizes a business process. Defined management capabilities that provide the proposed method more attractive. Characterize the mechanism of monitoring of business transactions, provided information messages. It defines the following stages of the study related to the development of a number of options of control information to meet the different information needs.

Лазаренко Д. О.

д-р екон. наук, проф. ДДПУ
lazd77@gmail.com

Українська О. О.

канд. екон. наук, доц. ДДПУ

ДДПУ – Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ.

УДК 657:347.7/339

Лазаренко Д. О., Українська О. О.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАТИВНОСТІ ОБЛІКОВИХ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ПОТОЧНОГО УПРАВЛІННЯ ГОСПОДАРСЬКИМИ ПРОЦЕСАМИ

Сформована в нашій країні система бухгалтерського обліку не забезпечує достатньою мірою прозорість і корисність господарської інформації, що знижує не лише управлінські можливості, але і ступінь відповідальності, внутрішньої дисципліни на підприємстві. У зв'язку з цим процеси, що відбуваються в цей час, реформування системи бухгалтерського обліку, що виражаються в її гармонізації відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності, припускають перетворення та подальший розвиток методичних підходів до формування і використання облікових показників.

Для здійснення поточного управління господарською діяльністю важливе значення має своєчасне інформативне забезпечення відповідних фахівців та адміністрації. Однак облікові показники мають пройти декілька стадій обробки, перш ніж стати підставою для прийняття рішень користувачами інформації.

В управлінні господарськими явищами і процесами дуже часто встає питання: «Які технології дозволяють управляти бізнес-процесами найефективніше?» Як правило, тільки опис і автоматизація бізнес-процесів компанії, не принесе очікуваних переваг від процесного управління, поки не визначені ефективні механізми управління процесами і засоби контролю за господарськими явищами. З цього виходить, що бізнес-процеси, які не можуть бути виміряні, не можуть бути поліпшені. Вже не викликає сумніву, що бізнес-процеси є ваговою складовою господарської діяльності. Здійснення господарських операцій потребує оперативного контролю і будь-які відхилення мають бути скоректовані своєчасно за допомогою зустрічних заходів [1].

З цією метою багато підприємств впроваджують інформаційні системи класу ERP для обліку і контролю господарських операцій, проте, вони не завжди отримують однозначні результати. Це пов'язано з тим, що проекти впровадження цих систем орієнтовані більше на трансакційний облік і аналіз даних, а ось аналізу в частині ключових показників результативності, що відображають результативність господарських процесів, приділяється мало уваги. Більш того, існуючі системи фінансового і бухгалтерського обліку не завжди формують реальні показники фінансового стану підприємства. Крім того облікові показники надають інформацію не поточно, а дискретно з певною частотою, що ускладнює оперативне управління.

Значний внесок у розвиток облікової методології зробили такі відомі закордонні вчені, як Е.А. Аренс, М.Ф. Ван Бред, Р. Додж, Дж.К. Лоббек, Т. Б. Нидлз, В.І. Дж.К. Робертсон, Я.В. В.П. Суйц, С. Хендриксен, та ін.

Більшість фахівців з обліку і аудиту (Ткаченко Н.М., Величко О.Г., Голов С.Ф., Голубева Л.А., Губачова О.М., Зубілевич С.Я.) розглядають облік господарських операцій як окремі ділянки облікових процедур, що з позиції загальної теорії бухгалтерського обліку є вірним. Однак таке уявлення не дозволяє водночас спостерігати різноманітність господарських операцій та порівнювати їх зміст. Крім того за таким представленням облікового процесу важко визначити та зіставити певні облікові моменти, що пов'язані з операційною діяльністю.

Разом із тим на даному етапі розвитку управлінського обліку залишається невирішеною низка проблем теорії та методики обліку. Проведений аналіз показав, що недостатня інформативність і дискретність облікових показників не дозволяють ефективно управляти господарськими процесами і оперативно реагувати на зміни як внутрішніх, так і зовнішніх умов господарювання.

В економічній різноманітності і юридичній багатогранності господарських операцій криється проблема їх стандартного відображення. Ключом до розв'язання проблеми може стати механізм інформаційного хронографу операцій, який враховує їх типовий характер і прогнозовану послідовність.

Метою цієї статті стала спроба системного представлення процесу обліку господарських операцій з позицій різних сторін, що діють на ринку.

Для досягнення мети вирішувались такі завдання:

- встановлення та ідентифікація облікових моментів, що виникають на підприємстві в процесі здійснення господарської діяльності;
- розподіл основних облікових моментів в їх хронологічній послідовності;
- уніфікація типових облікових моментів в залежності від різних господарських процесів та договірних умов;
- характеристика та систематизація облікових моментів в розрахункових операціях та їх відображення за допомогою хронологічного механізму і технології кодування типових господарських операцій.

Побудова господарської інформації для управління процесами суб'єкта господарювання потребує дотримання певних вимог: своєчасність, вірогідність, аналітичність, доступність, економічність тощо. Структурно ця інформація залежить від характерних якостей об'єкту обліку, специфіки господарського суб'єкту а її глибина від запитання користувача (керівника). Формування господарської інформації за національними стандартами не повністю задовольняє потреби управлінської ланки з потрібною глибиною. Особливо, коли мова йде про складні бізнес-процеси з багатогранною структурою господарської діяльності. В практиці сучасного управління все частіше спостерігається недостатня інформативність облікових даних для прийняття управлінських рішень. Це веде до негативних наслідків, конфліктних ситуацій, фінансових санкцій тощо. Крім того представлення господарської інформації про певних процес має враховувати чітку послідовність господарських явищ з обов'язковим відображенням і документуванням фінансових операцій, податкових зобов'язань, товарно-розрахункових фактів. Накладка різних інформативних даних і нормативних актів, що регламентують один бізнес-процес потребують впровадження нових методологічних засад.

Деякі наукові дослідження вже роблять спробу вдосконалити методологічні ланки бухгалтерського обліку для підвищення інформаційного забезпечення. Але вони не знайшли практичного втілення.

Практично вже існують сучасні інформаційні системи, наприклад ті, що працюють на платформі 1С: Підприємство, які враховують логіку побудови бізнес-процесів з їх нормативно-законодавчим врегулюванням. Але вони не мають теоретичного і наукового обґрунтування, а також не мають хронології виконання облікових процедур [5].

Окрему проблему створюють бізнес-процеси, операційний цикл котрих триває більше за одного звітного періоду. При цьому є потреба розподілу доходів і витрат між звітними періодами.

З метою підвищення інформативності облікових даних ми спробували доповнити вимоги, що висувуються до бухгалтерського обліку принципово новим методом облікового хронографу. Застосування цього методу змінює наявне уявлення і допомагає представленню всіх фактів і явищ, що відбуваються в бізнес-процесах в хронологічній послідовності. Сутність цього методу полягає у відображенні фактів бізнес-процесу в рамках одного операційного циклу на хронологічній шкалі. Вся необхідна первинна (дата, проводка, зміст операції тощо) інформація нанизується на шкалу за допомогою модулів.

Хронографи служать для визначення проміжків часу шляхом порівняння відміток початку і кінця спостережуваних проміжків з відмітками стандартних проміжків часу.

На рис. 1. представлений приклад хронографу, що характеризує бізнес-процес реалізації бланків путівок санаторно-курортними закладами за передплатою і надання ними медичних, туристичних та інших послуг.

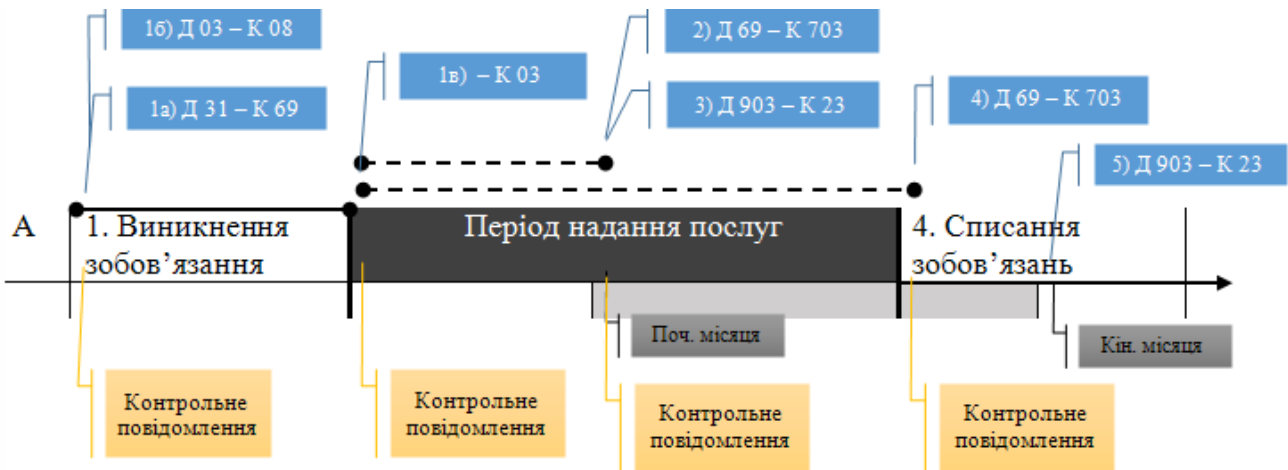

Рис.1. Бухгалтерський варіант інформаційного хронографу бізнес-процесу санаторно-лікувального закладу

На хронографі видно, що послуги розподіляються між двома звітними періодами (2 суміжних місяця). Модулі чітко показують момент, до якого належить конкретна господарська операція, а також період, до якого належить бізнес-процес. На рисунку представлений бухгалтерський варіант представлення інформації, який не зручний для відповідних менеджерів. На рис. 2 інформація на хронографі має тільки вартісну форму і призначена для поточного контролю розрахункових операцій.

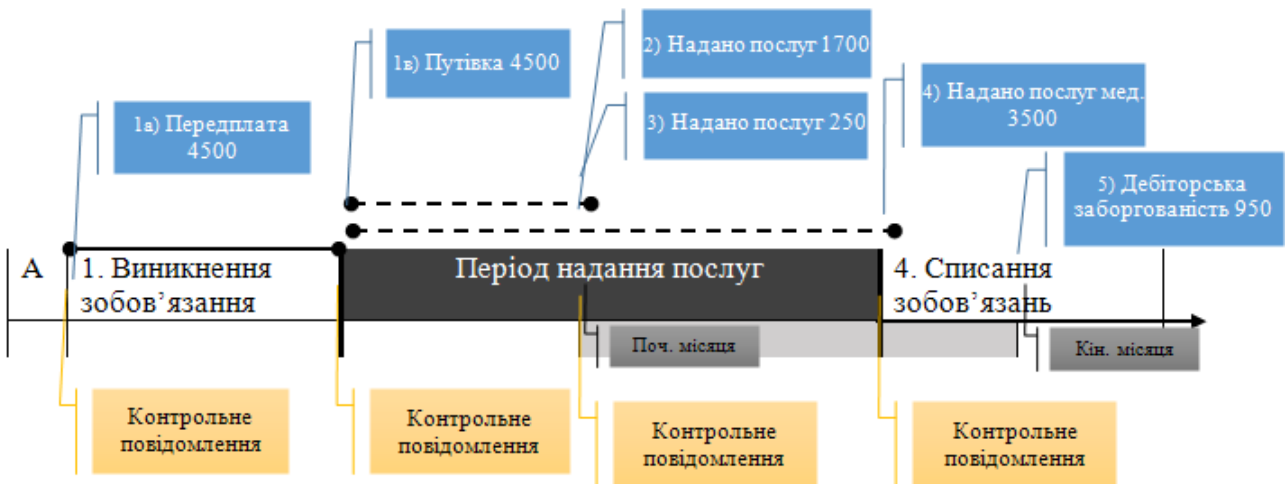

Рис. 2. Вартісний варіант інформаційного хронографу бізнес-процесу санаторно-лікувального закладу

В такій формі користувач має змогу побачити весь ланцюг бізнес-процесу від одержання авансів (момент виникнення кредиторської заборгованості) до взаємних розрахункових операцій після наданих послуг (момент виникнення дебіторської заборгованості).

Складні бізнес процеси, що складаються структурно з деяких послідовних господарських операцій потребують поетапного контролю на кожній стадії. Своєчасний контроль забезпечується інформаційним повідомленням, щодо певної стадії (момент виникнення зобов'язання, початок надання послуг, момент переходу частки зобов'язань на наступний період, момент списання зобов'язання тощо). До того ж бізнес-процес виглядає як завершений цикл, що дозволяє керівництву контролювати його на кожному етапі і виключає необхідність пошуку господарських операцій серед облікових регістрів за різні звітні періоди.

Облікові дані, що містяться в хронографі разом з первинною інформацією, яка, як правило, використовується для подальшого узагальнення і формування звітності. Для цього за принципом періодичності необхідно провести обробку інформації за звітний період [2].

Однією з основних переваг методу є надання власникам можливості аналізу і швидко-го пошуку аномальних операцій, що вимагають оптимізації. При проведенні такого аналізу також акумулюються знання, необхідні для ухвалення рішень, що фактично гарантує, що ніякі бізнес-процеси не вийдуть за межі заданої продуктивності так, що цього ніхто не помітить. Усе це дозволяє вести моніторинг і гарантувати, що при виконанні бізнес-процесів, що проходять через системні і організаційні межі, контролюється їх послідовність. Якщо відбувається відхилення від запланованих значень, менеджери процесів своєчасно отримують попередження так, щоб вони могли втрутитися і скоректувати хід виконання процесу.

ВИСНОВКИ

Використання методу може бути доречним для стандартизації бізнес-процесів і відображення всіх можливих варіантів проведення розрахунків. В умовах автоматизації дані хронографу можуть оперативнo оброблятися і будуть корисними для поточного контролю, аналізу і управління. Водночас є сенс використовувати цей метод для кваліфікаційного інструктуажу менеджерів, що відповідають за певні господарські процеси.

Наступними етапами дослідження є сенс зосередитись на розробці декількох варіантів представлення контрольної інформації для задоволення інформаційних потреб різних користувачів. Наприклад, для контролю на місцях проведення господарських операцій (відділ, склад, цех) можливо обмежитись вартісною або натурально-вартісною формою відображення стадій бізнес-процесів. Має бути можливість за запитом користувача отримати інформацію про матеріально-відповідальних осіб.

Вказані пропозиції свідчать про універсальність методу і його варіативність. Звичайно, подальші дослідження мають враховувати стан розвитку інформаційних систем і можливості автоматизованої обробки господарської інформації. Пристосування інтерактивних механізмів до інформаційного хронографу дозволить підвищити інформативність облікових показників і дозволить врахувати інформаційні потреби користувачів згідно до їх функціональних завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Володькін К. С. Контролінг бізнес-процесів в системі управління підприємством / К. С. Володькін // *Формування ринкової економіки : наук. зб. – М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; відп. ред. О. О. Беляєв. – 2010. – Вип. – 24. – С. 266–274.*
2. Лазаренко Д.О. Організація інформаційно-аналітичного процесу в системі управління підприємством / *Культура народів причерномор'я. Научний журнал. – 2012. – №235. – С. 45–47.*
3. Воронкова А.Е. Управлінські рішення у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства: організаційний аспект: монографія / А. Е. Воронкова, Н. Г. Калюжна, В. І. Отенко // *Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2008. – 512 с.*
4. *Забезпечення інформативності облікових даних в процесі прийняття управлінських рішень: монографія / Д.О. Лазаренко [та ін]. – Слов'янськ: СДПУ, 2008. – 250 с.*
5. Лазаренко Д.О. Використання облікового хронографу у товарообмінних бізнес-процесах / Д. О. Лазаренко // *Науковий фаховий журнал «Регіональна бізнес-економіка та управління». – Вінниця: ВФЕУ, 2015. – №1(44). – С. 60–64.*
6. Телічко Г.О. Автоматизована система обробки інформації для підтримки прийняття рішення добору і розподілу персоналу підприємства: автореф. дис... канд. техн. наук: 05.13.06 / Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2007. – 19 с.
7. Лазаренко Д.О. Механізми та технології організації й управління підприємствами харчової галузі: науково-практичний аспект: монографія / Д.О. Лазаренко. – Херсон : Грінь Д.С., 2012. – 454 с.
8. Дерлоу Дес. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень: Пер. з англ. / Р.А. Семків (пер.з англ.), Р.Л. Ткачук (пер.з англ.). – К. : Всеуито; Наукова думка, 2001. – 242 с.